

Digitala verktyg – användning och användningssätt i det finländska arbetslivet

Arbetshälsoinstitutets Digikaveri-projekt (2020-21) undersöker löntagarnas användning av digitala verktyg i arbetet och hurudan inverkan användningen har. Undersökningen åtskiljer olika grupper efter användningssätt och granskar hur fördelarna av användningen av digital teknik fördelas bland löntagarna. I den första fasen utförs en statistisk analys, som baserar sig på Statistikcentralens arbetsmiljöundersökning från år 2018. I den andra fasen kompletteras bilden genom fördjupande intervjuer och analyser av organisationer, som har framgångsrikt förhindrat att digitala klyftor ska uppstå bland personalen. I undersökningens tredje fas söker man lösningar på hur digitala klyftor mellan löntagarna kan minskas och förebyggas. Undersökningen finansieras av Arbetskyddsfonden och Arbetshälsoinstitutet.

Användningen av digitala verktyg är redan mycket allmänt. 93 procent av Finlands löntagare använder minst ett digitalt verktyg i sitt arbete. Nästan alla tjänstemän använder digitala verktyg. Drygt en femtedel av personer i arbetstagarställning använder fortfarande inte digitala verktyg i sitt arbete. Användningen är lägre bland yngre (15–24-åringar) och äldre (över 55-åringar) arbetstagare. Typiska yrkesgrupper där man inte ännu använder digitala verktyg i arbetet är byggnadsarbetare, industrins processarbetare samt städare, hemhjälpare och assisterande köks- och restaurangbiträden.

I undersökningen åtskildes fem grupper av användningssätt enligt hur respondenten bedömde sin egen digitala kompetens, om respondenten litar på att lära sig använda nya digitala verktyg och om bristande digital kompetens gör utförandet av de egna arbetsuppgifterna långsammare.

Av de fem grupperna kan två karakteriseras som intensiva användare av digitala verktyg. I dessa grupper utgör användningen av digitala verktyg majoriteten av arbetstiden. Personer som hör till dessa grupper använder vanligtvis flera olika digitala verktyg. I de tre andra grupperna utgör användningen av digitala verktyg inte en lika dominerande del av arbetsuppgifterna. I dessa grupper bedömer löntagarna inte heller att den egna digitala kompetensen är lika bra som i de båda grupperna med intensiv användning.

Härnäst karakteriserar vi för enkelhetens skull bara tre av de fem grupperna av användningssätt som tydligt skiljer sig från de andra.

Till gruppen ”hektisk användning” hör vanligtvis personer i medelåldern och högt skolade samt nästan alltid tjänstemän. De har god digital kompetens och deras användning av digitala verktyg är intensivt, men de upplever att den teknologiska förändringen sätter press på deras kompetens. Deras arbete har i takt med den digitala tekniken fått högre tempo och blivit mer transparent. Dessutom upplever de att systemens långsamhet eller funktionsfel gör arbetet långsammare. Däremot har de en positiv inställning till digital teknik, som de anser har effektiviserat arbetet och informationsspridningen samt att användningen har ökat deras möjligheter till kreativitet i arbetet.

Motsatsen till denna grupp vad gäller användningens intensitet är en grupp som kan karakteriseras som en grupp med ”rutinmässig användning”. I gruppen finns många i arbetstagarställning som fått en utbildning på andra stadiet eller grundskolestadiet. Användningen av digitala verktyg utgör en mindre del av arbetstiden än för andra grupper och de använder sällan fler än en eller två applikationer. Inläringen av nya applikationer förekommer i betydligt mindre utsträckning än hos andra grupper. De ser den digitala teknologins inverkan på sitt arbete överhuvudtaget i mindre utsträckning än andra och upplever att de får tillräckligt med stöd i användningen av datasystem och applikationer.

Den tredje gruppen av ”oroade” användare skiljer sig från den föregående gruppen genom att de oftare använder digitala verktyg i sitt arbete och inte upplever att deras kompetens är särskilt bra. De är oroade över att lära sig digital kompetens och upplever att deras bristande kompetens gör arbetet långsamt. I gruppen finns löntagare med olika bakgrund, vars mest uppenbara gemensamma nämnare är att de i genomsnitt är tämligen gamla. De upplever oftare än andra att den digitala tekniken har ökat arbetets belastning och är mer missbelåtna än andra över arbetssätt som har möjliggjorts av digitaliseringen. I undersökningens fortsättningsanalyser kommer vi att lyfta fram speciellt den här gruppens specialbehov.

[Digitalisaatio kaikkien kaveriksi-projektets webbsidor tut.fi](https://tut.fi) (på finska)